

Rapelica v gojzdu.

Poslovenil
P. Hugolin Sattner.

V NOVOMESTU 1883.
Tiskal in založil J. Krajec.

Valentin Tertnik je bil mlad in čeden mladeneč; izučil se je kotlarstva do dobrega, in sedaj že tretje leto potuje v zadevi svojega rokodelstva. Nekega poletnega dne koraka skozi temen gojzd. Bil je čedno napravljen; težek kernir je imel na herbtu, v roki pa gerčevo drenovko. Dolgo časa že hodi po gojzdu, a ne pride nikjer na prosto polje. Poskuša na to in ono stran, pa na zadnje popolnoma zgreši pot, da ne vé, od kod, ne kam. Solnce se je že nagnilo k zatonu. V tem zagleda za gostim smerčjem mali stolpič, razsvetljen od zlatih solnčnih žarkov. Tje se nameri; dojde kmalu na vglajeno stezo, ter v kratkem vglada pred saboj malo kapelico — prav osamelo na lepem, zelenem gričku.

Oče so našemu Tinetu pogosto djali: „Ako te pot pelje mimo cerkve, stopi vánjo, če ti le čas dopušča; saj je cerkev hiša molitve in stolp je kakor raztegnjen perst, ki proti nebu kaže. Ne zamudi tedaj prilike, ampak pojdi v božji hram, ter se verzi pred svojim Stvarnikom na kolena, sercé pa dvigni proti nebu. Tu in tam najdeš lépo sliko,

ali drugo delo umetnosti, ki te bo zanimalo; bereš na steni ta ali oni rek, ki te bo v dobrem potrdil.“

Valentin se spomni očetovega naročila in stopi v odprto kapelico. Temen obok, rujavo zidovje, ozka okna z okroglimi šipami, starinarski oltar: vse to ga je spominalo starodavnih časov. Sveta tihota je vladala v božjem hramu. Valentin poklekne v zadnjem stolu blizu vrat in moli. Preden odide, gre bližje k altarju, da bi natančneje pogledal altarno sliko, ki se mu je zdelo staro umetno delo. Tedaj vglada na klečavniku tik altarja malo molitveno knjižico, vezano v rudeče usnje s zlatim obrezkom. Vzame knjižico v roke, odpre jo, in ostermi. Na prvem, belem listu bere svoje lastno ime, pisano od njega samega. Zdi se mu pa, kakor da gleda stvar v sanjah, in lastnim očem ne verjame. Premetava liste, in vse mu je nekako znano. Spomina se podobe: „Izveličar blagoslavljač male“; znane so mu molitve in pesni v knjigi. Ves prevzet zakliče:

„Ta knjiga je bila nekdam moja, in to ime sem jaz zapisal. Tako sem pisal kot mali učenec. Ali kdo mi pové, kako je prišla knjiga v to osamelo kapelico sredi širocega, temnega gojzda?“

Spomini na otroška leta so oživali. Valentinu se je jelo tožiti po domu; goreče je želel videti zopet svoje domače. Vroče solze so mu tekale po licih. Poklekne pred altar in pravi: „Ljubi Bog! Dobre stariše si mi bil dal. Srečne dni smo otroci preživeli v očetovi hiši. O kako sem bil srečen — sedeč poleg matere, ki so nam otrokom po cele ure pripovedovali o Tebi in Tvojem božjem Sinu;

kako sem bil srečen, če so nam oče, domov prišedši po dokončanih opravkih pravili lepe in podučljive povesti; ali če sva sè sestrico na vertu se igrala in nežne cvetice oskerbljevala! Ali grozna vojska nas je od doma odpodila in po svetu razkropila. Ljubljena mati so že davno umerli v revščini in pomanjkanji, in blaga njih roka, ki mi je to knjižico podarila, strohnela je že davno v grobu. O očetu že več let nisem nič čul, prej ko ne jih je nesreča tudi že spravila pod zemljo. Tudi ne vem, je li sestra še živa, in kako ji je. Ločen od svojih živim sam na svetu — tako sam. Vendar Tebi, vsevedočemu Bogu je znano, jeli mi živé še oče ali sestra. Če je kateri izmed njiju še živ, o pelji me do njega. Usmili se me, dobrotlivi Bog! Naj se spolni očetova molitev, ki so jo molili pri našem slovesu! Naj se spolni blagoslov, ki so ga meni dali, kadar sem se od njih poslovil!“

Valentin je še dolgo molil, potem pa ustane. „Ne upam se“, pravi, „knjižice saboj vzeti, ker ne vem, v čigar lasti je zdaj. Gotovo jo je kdo tukaj pozabil in pride pónjo, preden bo noč. Zatoraj bom tukaj čakal, morda zvem kaj o moji sestri.“

Sede v kot kapelice in začne brati iz knjige. Pa komaj prebere par listov, tedaj stopi v kapelico mlada — morda šestnajstletna deklica, gre spoštljivo pred altar, se prikloni in osupnjena reče: „Oh, ljubi Bog! knjižica je prešla! Raje bi ne vem kaj zgubila!“ Poklekne pred altar, malo pomoli, tedaj pa hoče oditi.

V tem stopi Valentin s knjižico pred njo. Deklica ga preje ni opazila. Valentin ji reče:

„Deklica, gotovo si ti knjigo pozabila?“ — „Jaz sem jo pozabila“, vsklikne ona veselo; „na prvem listu je pisano ime: Valentin Tertnik“.

Na to Valentin: „Kakor se vidi, ti je knjižica v velicih čisljih. Rad bi vedel, zakaj ti je tako pri sercu. Valentina Tertnika jaz poznam, in lahko ti kaj o njem povem.“

Deklica: „Ne veš, kako sem srečna, če mi kaj o njem poveš. Jaz se prav zanimam zanj. Popotniki so mi pravili, da so ga tu in tam videli; vendar gotovo nič ne zvem o njem.“

„Poslušaj me, kaj ti povem, potem boš lahko presodil, je li pravega Valentina poznaš. — Moj oče so bili uradnik onkraj Rena, nastala je vojska. Sovražniki so posedli našo domovino in so nas z domačije pregnali. Knez, ki je sam ob vse prišel, ni mogel dalje očeta podpirati. Tako žalostne so bile razmere v naši družini. Mati so od žalosti in pomanjkanja umerli. Očetu je bilo težko z menoj in mojim bratom po svetu hoditi in službe iskati. V mestu pa, kjer so mati umerli, je živel pošten kotlar brez otrok; ta se je usmilil mojega brata in ga k sebi vzela. Jaz pa sem šla z očetom daleč daleč po svetu. Naenkrat pa tudi oče zbolé in po kratki bolezni umerjejo. Jaz sem imela šest let, ko so umerli in še nisem prav občutila, kaj sem z očetom zgubila. Neka usmiljena gospa me je vzela k sebi. Zdaj je že deset let, kar so oče umerli, in ves ta čas nič nisem čula o svojem bratu. Oče so še slednjo noč pred svojo smertjo prosili dobrotnika, v čigar hiši so umerli, da bi sporočil bratu njihovo smert, in prosil ljudomilega kotlarja,

naj bo odslej on oče ubogi siroti. Z onemoglo roko so še zapisali na listek ime kotlarja in mesta, v katerem prebiva, a listek se je žalibog zgubil. Neuka dekla ga je našla, ko je pospravljala sobo umerlega očeta, ter ga je stergala in proč vergla, ne vedoča, da je velike vrednosti. O kôlikrat mislim na brata! Vedno vprašujemo po njem, a dozdaj brez vspeha. Tá-le knjižica je edini spomin nánj. Knjižica je njegova, kakor kaže napis na prvem listu, a ostala je v kovčeku, v katerem smo našo siroččino prenašali po svetu. Oče so namreč pozabili nánjo; obleko so bratu izložili, knjigo v kovčeku pa so prezerli, in tako je ostala meni.“

Valentinu so že davno solze v očeh igrale; ni mogel več molčati, ampak ginjen v sercu pravi s tresočim glasom: „O Bog, kako čudna so tvoja pota! — Kaj ne, ljubo dete, ti se zoveš Pavla.“

„Da“, odgovori ona začudena; „Pavla Tertnik je moje ime.“

„Tedad mi bodi preserčno pozdravljena, ljubeznjiva sestra! — Glej te verste v knjižici sem jaz zapisal; to je moje ime, in jaz sem v resnici tvoj pravi brat Tine Tertnik.“

Sestra je bila malo da ne ostermela, in bratu se je skoraj zdelo, da so to le sanje. Stala sta si en čas nema nasproti. Slednjič se jima vderó gorke solze po licah, in na svetem mestu se pozdravita prav serčno kot brat in sestra.

Ko se je prvo veselje malo vleglo, reče Tine: „Ljuba mi sestra! Dobro se spominam na trenutek, ko sem slovo vzal od tebe. Neka gospoda, ki je bila tudi izgnana sè svojega posestva in se

je tam mimu peljala z otroci vred, ponudila se je, da pelje tebe do bližnjega mesta, oče pa naj pridejo peš za tabo, ker ni bilo v vozu več prostora za nje. Dobro še vem, kako si se veselila vožnje v kočiji; jaz pa sem jokal, ko so te oče vánjo posadili. Takrat si bila še majhna, in jaz sem te imel pred očmi vedno le kot malega otroka. V tem si zrasla; zdaj si velika in kakor unajnost kaže, tudi čversta in zdrava. Ne bi te bil spoznal, draga sestra! Bogu bodi hvala, da sva se zopet našla!“

„Sercé mi je radostno, ljuba Pavla, ker te zopet imam! A žal! Česar sem se vedno bal, se je vresničilo; oče, naš nepozabljivi oče so umerli. Da bi ti vedla, kako težko mi je bilo, ker nisem mogel nič zvediti o njih! — Dobroserčni kotlar me je učil svojega rokodelstva. Mnogokrat pa sem čul, da so mu ljudje očitali, zakaj me zastonj v hiši ima: češ, moj oče so ga goljufali. Obljubili so pó-me priti in stroške za mojo izrejo poravnati, zdaj pa se še ne zmenijo za svojega otroka. Lahko si misliš, da me je tako besedovanje žalilo, ko vendar vem, da so bili oče dobri in pobožni!“

„Res, dobri so bili“, pristavi Pavla. „Nikdar ne morem pozabiti, da so me zadnjo noč dali poklicati in k smertni postelji dovesti, tam so mene in tebe blagoslovili. Njih obraz pa je bil tako lep in vzvišen, kakor da so že živili nebeško zveličanje. Podoba umirajočega očeta ne pride mi nikdar iz spomina!“

Tine: „Ko sem prej-le v to kapelico stopil, prišli so mi oče prav živo v spomin. Zdelo se mi je, da vidim častitljivo postavo pred saboj, kakor

pred leti, ko so se bledih lic od mene poslavljali. Ko si se namreč ti z ono gospodo odpeljala, spremljal sem jaz očeta do bližnje vasi. Cerkvene vrata so bile odprta; tedaj so oče omenili, naj nikdar ne opustim navade, stopiti mimogredé v odprto cerkev. Šla sva vánjo in oba molila in jokala. Tedaj rekó oče: „Sedaj sem tebe in Pavlo prav toplo priporočil Bogú in vaju njegovi sveti previdnosti izročil. Rekli so, naj imam Boga vedno pred očmi in v sercu, naj zvesto spolnujem Jezusov nauk, in nikdar ne storim nič hudega. „Jaz ne bom dolgo več živel“, djali so, „težko da se še kdaj vidiva. Če boš mogel, skerbi za svojo dobro sestro“. Pred altarjem sem jim moral dati roko, da bom vse spolnoval, kar so mi naročili. Potem so mi veleli poklekniti, ter so me iz dna serca blagoslovili. Potem so me vzdignili in poljubili; dali so mi nekoliko denarja in djali: „Bog te obvari“ Ko sva iz cerkve stopila, pogledali so me še enkrat neizrečeno milo in ljubeznjivo. Njih zadnje besede so bile: „Živi vedno tako, da se v nebesih snideva!“ Urno so se obernili in za cerkvijo zginili. Takrat sem jih videl zadnji pot. V tej kapelici mi je vse to živo pred oči stopilo, posebno pa goreča očetova molitev v tisti podružni cerkvici. Zdelo se mi je, da jih vidim klečati pred altarjem. Goreče sem prosil Bogá, naj se me usmili, in naj mi dá kaj zvedeti o očetu in tebi. Zdaj pa sem vtolažen, ker slišim, da me oče tudi o smerti niso pozabili, ampak so me ljubeznjivo blagoslovili.“

Sestra je cel čas jokala. „Oh dobri so bili pač naš nepozabljivi oče“, reče sedaj. „Oni se že

v nebesih veselé, midva pa očividno vživava njih blagoslov. Ljubi brat! Ali ni to čudno. Glej, pred altarjem sta se vidva z očetom za zmirom poslovila, in tu pred altarjem se najdeva midva — njihova otroka! To je Bog naredil! Bog je očetovo in tvojo molitev tú v kapeli uslišal. Slava Bogú, da si ti očetovim naukom zvest ostal in vedno Boga pred očmi imel. Slava Bogú, da si po očetovem naročilu v to odperto kapelico stopil, sicer bi se gotovo nikdar ne bila videla na zemlji. O, poklekniva tedaj pred altar, in zahvaliva se Bogu za srečno svidanje!“

Oba sta pokleknila in se ginljivo zahvaljevala Bogú za srečno najdenje.

Tedaj reče brat sestri: „Povej mi vendar ljuba sestra, po kaj si prišla v sredino tega neizmerne gojzda?“

Na to ona: „Nisva tako daleč v gojzdu. Gojzda je tukaj skoro konec, in ljudje zelo hodijo tukaj mimo. V to kapelico jaz pogosto in prav rada zahajam. Spomladi in po leti pridem vsako nedeljo semkaj; tudi druge dni, ako je vreme vgodno in mi čas pripusti. Tú sem mi je najljubši sprehod. Večjidel imam tudi družčino; spremlja me namreč moja draga prijateljica. Danes pa ni imela časa. Tole molitveno knjižico vzamem vselej saboj; molitvice znam tako skoro vse že na pamet. Bog zna, kolikrat sem v tej kapelici ná-te mislila in Bogá prosila, da bi se zopet sešla. Bog je mojo prošnjo uslišal. Knjižico sem tú pozabila, in ta mala nezgoda je nama v največjo srečo!“

„Jaz pa sem taval po gojzdu“, pravi Valentin, „in nisem mogel najti pravega pota. Zdaj pa je moje veselje veliko, ker sem našel tebe, svojo drago sestro. Taka je na svetu: po britkostih in terpljenji se doseže sreča. — Vendar, ljuba sestra, kje pa stanuješ zdaj?“

Pavla: „Četrť ure od tukaj za onimle gričkom leži terg Mirnidol. Tamkaj živi blaga gospá, ki se je mene usmilila. Udova je, njen mož je bil bogat kupec, in je umerl brez otrok. Gospa ravná z menoj, kakor z lastnim otrokom. Ne mudiva se: vzemi klobuk in palico, jaz ti nesem kernir, in pojva tje k njej. O kako bo moja druga mati vesela, videti tebe, mojega ljubega brata!“

Tine ni dovolil sestri kernirja nesti, ampak ga je zadel na svojo ramo; v prijaznih pogovorih koračita čez holmič. Prideta v lepo in snažno hišo in Pavla vesela predstavi gospej svojega brata. A gospa ni koj verjela, da je to njen brat. Prišlo je več družih, ki so v hiši stanovali, tudi zraven. Eden pravi: „Sevé da je njen brat, saj ji je popolnoma podoben“. Drugi pa reče, majaje z glavo: „Glej, komu zaupaš!“ — Valentin pa vzame iz žepa svojo listnico, jo odpre, in predloži izučni list, potno knjižico in spričevalo domačega župnika. Tedaj ni nobeden več dvomil, ampak veselje je bilo splošno. Gospa je od radosti jokala, ko je čula, na kak način sta se v kapelici spoznala. Djala je:

„Že davno sem se namenila, Pavli zapustiti hišo in vse, kar imam, da le ostane pridna in poštena, kakor doslej, in ne posnema lahkomišljenih

deklet, ki se le nečimerno lišpajo in po slabih potih hodijo. Pa tudi tebi, dragi Tine, bodi pomagano. Bog mi je dal vsega v obilnosti; in če s temi božjimi darovi ljudi srečne storim, so gotovo prav obernjeni. Kotlarja v tergu ravno ni nobenega. Stari je umerl, in njegova hiša je naprodaj. Hišo kupim zá-te, in če si se svojega rokodelstva dobro priučil, bodeš prav lahko živel“.

Nekteri sorodniki gospe so to kaj neradi slišali, in so jo skušali pregovoriti. Bili so sami bogatinci, katerim so se pa sline cedile po gospejnem premoženji. Gospa pa je bila odločna, ter je ostala pri besedi. — Valentina je kmalo vse spoštovalo. Oženil se je in pridno skerbel za svojo družino. Tudi Pavla se je omožila in je bila prav srečna.

Valentin pa v svoji sreči ni pozabil svojega mojstra in dobrotnika. Večkrat mu je pisal, ter se mu zahvaljeval za njegove dobrote. Pa tudi v dejanji je pokazal svojo hvaležnost.

Mojster se je postaral, umerla mu je žena in vojska je oškodovala njegovo imovino. Tedaj ga je Valentin povabil k sebi. Celó iskat ga je šel sam, in vêdel se je do njega zmirom tako spoštljivo in ljubeznjivo, kakor da je stari mož njegov pravi oče. Tudi Pavla je lepo ravnala sè svojo dobrotnico. Ta dva stara sta pogostokrat rekla: „Bog nama sicer ni dal lastnih otrok, a ta dva rejenca nama delata toliko veselja, kakor ga redkokedaj otroci delajo svojim starišem.“

Tine in Pavla sta dala staro kapelico v gojzdu prenoviti, in krog nje je nasadil Tine štiri lipje. Staro podobo v altarju je večš umetnik osnažil in

obnovil. Zdaj se je šele videlo, kako krasno delo je. Stopivši v kapelo je bil vsakdo veselo iznenaden. Bele so bile njene stene in altar se je svetil kakor marmor; okusno je bil pozlačen. Najlepši kinč pa je bila krasna podoba. Barve so se lepoglasno strinjale in nebeška miloba je odsevala na obrazih. Podoba je namreč predstavljala sveto družino. Sveta devica sedi pri vhodu svoje hišice, katero opleta gosto tertje; v naročji derži božje Deticice, sveti rednik Jožef mu pa podaja košarico grojzdja. Oba milo zreta v otroka; ta pa ima sklenjene roke in z neizrekljivo pobožnostjo gleda proti nebu. Na eni strani klopi leže ženske ročne dela, na drugi pa tesarsko orodje. Pod podobo pa stoji pisano z velikimi zlatimi čerkami:

„Ponižnost, pobožnost, dobrotta serca
Med vsemi bogastvi še največ velja“.

